

Bokbåten i Stockholms skärgård 1953 - 1981

Faktablad av Lidingö stadsarkiv

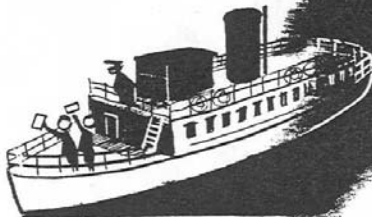
BOKbåten

kommer till

Den omkr.kl

Under cirka 45 min. kan NI bland 2.000 böcker välja ut dem NI önskar. Böckerna får cirkulera på platsen till båtens nästa besök om ungefär ett halvår. Länen är kostnadsfria.

sköter utlåningen

Bokbåten, en kort historik

1951 begärde Lidingö centralbibliotek med sin legendariska chef, länsbiblotekarie Elise Adelsköld i spetsen, anslag hos landstinget för en uppsökande verksamhet med bokbuss och bokbåt. Det året ansåg sig inte landstinget kunna undvara några pengar, men redan nästföljande år beviljade man, till initiativtagarnas stora förvåning 5000 kronor för en försöksverksamhet med bokbåt för 1953. Nu brann det i knutarna!

Efter en höst och vinters hektiska förberedelser firade Elise Adelskölds organisatoriska förmåga triumfer, trots de snävt tilltagna ekonomiska ramarna. Själva båtproblemet löstes genom att man fick hyra in Kustartilleriets gamla trupptransportfartyg Rindö.

Den 5 maj 1953 var det dags för jungfrutur, och ombord var inte bara Elise Adelsköld utan även landshövding Gunnar Danielsson och journalister från samtliga Stockholms morgontidningar; Sveriges Radio och SF. Den mediala bevakningen kunde inte ha varit bättre. I Dagens Nyheter skaldade den oförliknelige Alf Henriksson i en dagsvers:

*Det blåser nordost över glittrande sjö,
när Kajka kommer till Ljusterö.
Gällt hörs måsarnas skri över strömming och löja,
när Schopenhauer kommer till Möja.
Och Hösterman vankar till bryggan ner,
när den tutande båten i sundet han ser.
Det kluckar så sällsamt i strandens vatten,
När en landgång läggs ut till kulturdebatten.*

I början sträckte sig bokbåtens rutt ända från Arholma i norr till Landsort i söder. Konstnären Sten Rinaldo hade gjort en affisch som sattes upp några dagar i förväg, av lokala ombud, på de 69 bryggor som bokbåten anlöpte. Bokbåten blev en omedelbar succe. Med sina 2000 tusen böcker ombord kunde den tillgodose de flesta smakriktningar. Av lätt förståeliga skäl var böcker om skärgården populära, men även nyutkommen skönlitteratur, lyrik och populärvetenskapliga böcker lånades flitigt. Barn och ungdom stod för en fjärdedel av lånen.

Allt eftersom bro och färjeförbindelserna förbättrades i skärgården kom bokbåtens rutt att kortas.

Årsskiftet 1981/82 övertog länsverksamheten vid Stockholms stadsbibliotek bokbåtsverksamheten.

Bokbåtsflottan

Eftersom bokbåten bara gjorde två turer per år valde man att hyra in en lämplig båt för ändamålet.

Under den tid som Lidingö ansvarade för verksamheten användes tre olika båtar; samtliga fins bevarade idag.

1953 till 1956 fick man till självkostnadspris hyra Rindö, i folkmun kallad "gula faran." av Kustartilleriet i Vaxholm. Rindö byggdes 1912 vid Bergsunds Mekaniska Verkstad som trupptransportfartyg till KA.

Idag är hon renoverad och går i trafik hos Angfartygs AB Strömma Kanal under namnet Gustaf III.

Bokbåt nummer två blev Ellinor av Ekhagen, som tjänstgjorde under åren 1957 till 1964. Hon var en så kallad sandkil eller rospigg, (en grundgående enmastad segelskutetyp, vanlig i Roslagen), byggd 1886. 1946 hade hon avriggats och byggts om till husbåt. Skeppare var Nils Lagergren, fotograf vid Riksantikvarieämbetet.

Ellinor genomgick en omfattande renovering under åren 1998 till 2002 och seglar nu, helt återställd till originalskick under sitt ursprungliga namn Helmi. Hon ägs numera av Statens Maritima Museer och har hemmahamn på Blidö

Efter att Lagergren sålt Ellinor hyrdes Gurli in som bokbåt 1965. Hon byggdes 1871 på Bergsunds Mekaniska Verkstad som Nya Åkers Kanal, och var fram till och med 1964 försedd ångmaskin.

Efter att först ha varit omdöpt till Lofö och sedan Trosa fick hon sitt nuvarande namn 1897. Efter en lång sejour i Norrland återkom Gurli till Stockholm 1954.

Gurli kom att tjänstgöra som bokbåt långt efter det att Stockholms stadsbibliotek tagit över bokbåtsverksamheten årsskiftet 1981/82.

Gurli är numera privatägd och genomgår för närvarande en omfattande renovering.

Historiska fakta om båtarna hämtade från hemsidorna www.skargardsbatar.se och www.helmi.se.

Bibliotekshistorien i arkivet

Lidingö stadsbiblioteks historia finns dokumenterad i stadsarkivet under de tre olika arkivbildare som under åren ansvarat för biblioteksverksamheten. Biblioteksstyrelsen/nämnden åren 1913-1967; Kulturnämnden åren 1968 - 1994 och sedan 1995 Kultur och Fritidsnämnden.

Dokumentationen speglar hela bibliotekets verksamhet såsom bokinköp och utlåningsstatistik; utställnings och föreläsning- verksamhet; barnverksamhet, personalfrågor, lokalfrågor och filialernas tillkomst och nedläggning.

Arkivets äldsta bevarade dokumentet, rörande biblioteket, är en utlåningsjournal på börjad 1911, det år då bokbeståndet som då benämndes församlingsbibliotek, kom att flyttas från sakristian i Lidingö kyrka till Klockargårdens skola.

Den som vill veta mer om bokbåtens historia kan söka i Biblioteksstyrelsen/nämndens arkiv, serie F 3.

Ytterligare information om Lidingö stadsarkiv finns på stadens hemsida, www.lidingo.se.

Arkivet har inga fasta öppettider men kan besökas efter överenskommelse.

Besöksadress: Lidingö stadshus, Stockholmsvägen 50

Postadress: 181 82 Lidingö

Telefon: 731 31 45

E-post: .konsult.servicekontoret@lidingo.se